VII. Dvarvietės ir kaimavietės
Manor and Village Sites

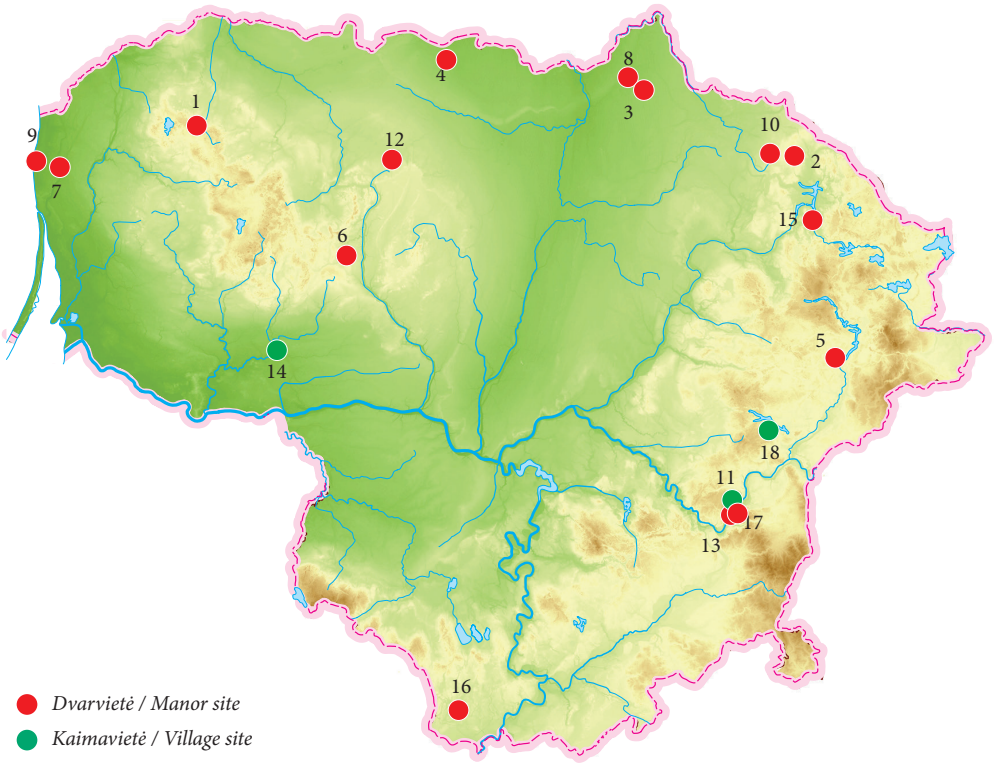

1. *Alsėdžiai*
2. *Antanašė (žr. XV)*
3. *Biržai*
4. *Daunorava*
5. *Kaltanėnai (žr. I)*
6. *Kelmė (žr. XV)*
7. *Kretinga (žr. XV)*
8. *Mantagailiškis*
9. *Palanga*
10. *Rokiškis*
11. *Staviškės (žr. II)*
12. *Šiauliai*
13. *Trakų Vokė*
14. *Užkerteniai (žr. I)*
15. *Vasaknai (žr. XV)*
16. *Veisiejai (žr. XV)*
17. *Vilnius (ir IX)*
18. *Žingiai (žr. I)*

Karolis Duderis

Daunoravos dvaro sodyba

Daunoravos kaime (Joniškio r., Satkūnų sen.), pirmojo tvenkinio P pusėje, dvaro sodybos R pusėje apie 5000 m² teritorijoje lokalizuotas VI–VIII a. kapinynas. 2017 m. numatyta atlikti archeologinius tyrimus šio Žiemgalos etnokultūrinei sričiai priskiriamo spėjamo kapinyno teritorijoje.

Daunorava rašytiniuose šaltiniuose minima nuo 1557 m. kovo 10 d., kai Lietuvos didžiojo kunigaikščio Žygimanto Augusto (1544–1572) Mykolui Maškovskiui suteiktoje privilegijoje paminėtas Daunoravos dvaras su Nartaučių, Vytaučių ir kt. kaimais. Dvaro rūmus ir kitus statinius 1853 m. statė Julijus Frydrichas Ernestas von Pfeilitceris-Frankas (1800–1877). 1863 m. Kauno gubernijos žemėlapyje pavaizduota ir Daunoravos dvaro teritorija, tačiau čia neįžiūrimi buvę dvaro pastatai bei jų išsidėstymas. Į R nuo dvaro sodybos teritorijos, Platonės krante, ties upelio vingiu pavaizduota koplyčia. Pagal 1949 m. ŠAM ekspedicijos medžiagą, dvarininkų koplytėlė su kapinėmis buvusi dvaro sode. Reiktų manyti, jog 1863 m. žemėlapyje pavaizduotos būtent šios kapinaitės ir koplytėlė. 1915 m. žemėlapyje (1 pav.) Daunoravos dvaro teritorijos vaizdas bei pastatų išdėstymas skiriasi nuo fiksuoto 1932 m. žemėlapyje. Jame parodyta situacija atitinka dabartinį dvaro sodybos vaizdą. Panašu, jog 1915 m. žemėlapyje vokiečių kartografai, naudodamiesi senais carinės Rusijos žemėlapiais, fiksavo iki XIX a. vidurio buvusią dvarvietės situaciją.

Galima manyti, jog archeologinių tyrimų metu perkasose 1–2 fiksuoti dvaro sodybos teritorijos R pusėje pažymėti statinių fragmentai. Perkasoje 1 atidengtas rūsio fragmentas

1 pav. 1915 m. žemėlapio dalis su pažymėtais tyrimų metu rastais pastatų fragmentais.

Fig. 1. A section of a 1915 map showing the building fragments discovered during the investigation.

2 pav. Perkasoje 2 atidengto rūsio Š sienos vaizdas. K. Duderio nuotr.

Fig. 2. The N cellar wall unearthed in trench 2.

pažymėtas žalia rodykle, o perkasoje 2 atidengtas rūsio kampas – raudona rodykle (1 pav.).

Ankstyviausi archeologiniai duomenys apie kapinyną siejami su grafų Keyserlingkų veikla. Žinoma, jog 1835 m. spalio 2 d. grafas Peteris von Keyserlingkas Kuršo provincijos muziejui padovanojo XIII a. datuotiną žalvarinį žiedą pastorinta, tordiruota priekine dalimi, užkeistais galais (2,7 cm skersmens). Deja, tolesnis šio radinio likimas nėra aiškus. Nedaug žinių apie šį kapinyną pateikiama ir 1977 m. sudarytame LAA. Čia minima (p. 31), jog Platonio upės krante yra ariamas senkapis, kur aptin-

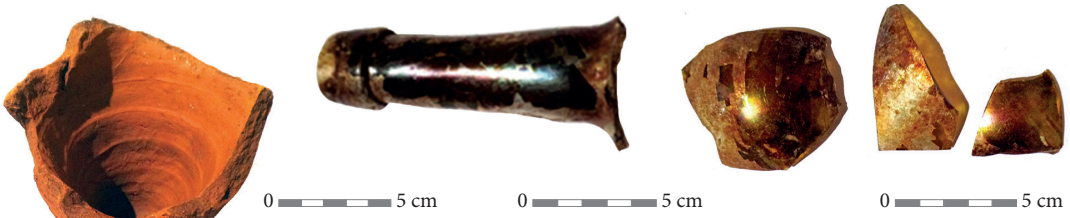

3 pav. Perkasoje 1 aptikti radiniai. K. Duderio nuotr.

Fig. 3. Finds discovered in trench 1.

kama žmonių kaulų ir kitų radinių, iš kurių į ŠAM pateko VI–VIII a. būdingų geležinių įmovinių kirvių, ietigalių ir kt. dirbinių.

2017 m. Daunoravos dvaro sodybos su VI–VIII a. senkapiu teritorijoje atlikti žvalgomieji tyrimai, iškastos 5 perkasos (bendrai ištirtas 50 m^2 plotas) bei metalo detektoriais žvalgytas apie 5000 m^2 plotas. Perkasose 1–2, tirtose arčiausiai dabar dar stovinčių dvaro rūmų, po supiltiniais sluoksniais, 40–75 cm gylyje atidengti XIX a. I puse datuojamų buvusių pastatų rūsių fragmentai (2 pav.).

Perkasoje 1, 40 cm gylyje atkastas apie 2 m ilgio, 40 cm pločio stipriai apardytas raudonų plytų (32x15x6,5 cm dydžio) mūro fragmentas (cokolio arba pastato sienos dalis). Plytos tarpusavyje rištos kalkiniu skiediniu, kuriame daug smėlio priemaišų. 70 cm gylyje atidengtas apie 5 m ilgio, 80 cm pločio Š–P kryptimi orientuotas rūsio sienos fragmentas, mūrytas iš tašytų lauko riedulių, tarpusavyje rištų kalkiniu skiediniu. Nustatyta, jog apie 1,7 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus buvęs grindų lygis. Grindys galėjo būti lentinės, nes prie pamato, V pusėje, buvo atidengtas apie 40x50 cm dydžio plokščias akmuo. 2,2 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus atkasta rūsio pamatų apačia.

Perkasoje 2, 95–70 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus atidengtas buvusio pastato rūsio kampas. Tyrimų metu fiksuotas 2 m ilgio (R–V kryptimi) rūsio Š sienos bei apie 60 cm ilgio (Š–P kryptimi) rūsio R sienos fragmentas. 1,55 m gylyje atkastas nuardytos arkos fragmentas, kuris buvo 60 cm ilgio, 30 cm pločio ir apie 20 cm aukščio. Rūsio grindų lygis pasiektas 1,6–1,7 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Rūsio sienos mūrytos analogiškai kaip ir perkasoje 1 fiksuoto lauko riedulių mūro.

Remiantis kartografine medžiaga, šias architektūrines konstrukcijas reiktų datuoti XVIII–XIX a. I puse, t. y. laikotarpiu, iki šioje vietoje Julijus von Pfeilitceris-Frankas 1853 m. pastatydino dabar dar stovintį dvaro kompleksą. Panašu, jog statant naujus pastatus, senieji buvo išardyti, plytos ir akmenys panaudoti statyboms, o likę rūsiai užpilti. Užpildo žemėje rasta keletas puodyninių koklių fragmentų, langų stiklo bei stiklinių butelių, pasidengusių storu patinos sluoksniu, fragmentų (3 pav.). Šiuos radinius veikiausiai reiktų datuoti XIX a. I puse.

Perkasose 3–5 fiksuoti 50–55 cm storio dirvožemio sluoksniai. Tik perkasoje 3 apatinis pilkai rudos spalvos žemės sluoksnio horizontas galėtų būti aiškiau datuojamas XVII a. II puse pagal 40 cm gylyje rastą Jono Kazimiero 1666 m. šilingą. 30 cm gylyje rastas plokštinio koklio, dengto tamsiai ruda drumsta glazūra, fragmentas. Galima išskirti ir virš XVII a. II pusės sluoksnio mechaniškai susiformavusį neintensyvų kultūrinio sluoksnio horizontą, kuris galėtų būti datuojamas XVIII–XIX a. I puse. Perkasose 4–5 archeologinių radinių nerasta. Po dirvožemio sluoksniu atkastas įžemis, kuriame su palaidojimais sietinų perkasimų nefiksuota.

Atliktų žvalgomųjų tyrimų rezultatai leidžia teigti, jog šioje vietoje kapinyno teritorija buvo žymima neteisingai, nes palaidojimų ar archeo-

loginių radinių nerasta. Visą kapinyno teritoriją iššvalgius metalo ieškikliais, jokių su kapinynu sietinų radinių irgi nerasta.

Reikėtų kelti prielaidą, jog iš Daunoravos dvaro į Kuršo provincijos muziejų patekęs žalvarinis žiedas bei atsitiktiniai radiniai, pakliuvę į ŠAM, turėtų būti iš netoliese buvusio žiemgališko kapinyno, kurio reiktų ieškoti dabartinio Daunoravos I tvenkinio ŠV pusėje. Ši prielaida keliama remiantis žodine vietos gyventojų informacija.

Daunorava Manor

In 2017, five areas (a total of 50 m^2) were excavated and another roughly 5000 m^2 were surveyed at Daunorava Manor and on the grounds of a 6th–8th century cemetery in Joniškis District. Cellar fragments from a building dating to the first half of the 19th century were partly unearthed in areas 1 and 2.

In area 1, the 2 m long and roughly 40 cm wide remains of a partially destroyed red brick wall were found at a depth of 40 cm and a 5 m long and roughly 80 cm wide cellar wall fragment at a depth of 70 cm. The cellar's floor was reached at a depth of 1.6–1.7 m.

In area 2, the corner of a building's cellar (with about 2 m of the N wall and about 60 cm of the E wall) was unearthed at a depth of 70–95 cm (Fig. 2). The remains of these two buildings should be dated to the first half of a 19th century. It can be assumed that the 1915 map of Skaistgirys (Fig. 1) shows the situation of Daunorava Manor before its reconstruction in the mid-19th century. The German cartographers probably used old Russian Imperial maps to fill in any unknown data.

Some window and bottle glass shards and three fragments of 'pot-shaped' stove tiles (*Topfkacheln*) (Fig. 3) were found in the cellars' mixed soil fill. In area 3, a stove tile fragment (with dark brown glaze) and John II Casimir 1666 shilling were found at a depth of 30–40 cm. No burials or cemetery-related artefacts were found.

Gediminas Jonutis

Sapiegų rezidencija Antakalnyje, Vilniuje

2017 m. rugpjūtį–gruodį žvalgomieji ir detalieji tyrimai vykdyti Antakalnio Sapiegų rezidencijos, trinitorių vienuolyno ir ligoninės statinių komplekso (UK 762) teritorijoje (Vilnius, Antakalnio g. 17). Tyrimai atlikti inžinerinės infrastruktūros vietose bei tikslinant barokinio parko atkūrimo techninį projektą.

Barokinio stiliaus Sapiegų rezidencijos ansamblis pradėtas kurti XVII a. pabaigoje. 1689–1692 m. rūmus pastatė K. J. Sapiega. XVII a. pabaigoje – XVIII a. pradžioje įkurtas parkas, pastatyta jį juosianti tvora su keleriais vartais, fontanai, skulptūros. Parko ŠV paribyje pastatyta Jėzaus Viešpaties bažnyčia ir trinitorių vienuolynas. 1700 m. po Valkininkų mūšio rūmus nusiaubė konfederacijos bajorai. XVIII a. II pusėje parkas buvo tvarkomas (išplėstas į P pusę): sutaisyti fontanai, sumūryta nauja tvora, laiptai į rūmus ir parką. 1794 m. ansamblis nukentėjo per sukilimą. 1809 m. rūmuose įsteigta karo ligoninė, kuri 1843 m. pertvarkyta. XIX a. viduryje ansamblyje imta projektuoti ir statyti naujus statinius. XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje parko P dalyje iškilo nauji ligoninės pastatai. XX a. ansamblyje veikė karinės ir medicininės paskirties įstaigos.

Archeologiniai tyrimai rezidencijos parke, ligoninės statinių komplekse vykdyti 2004, 2005–2007, 2015–2016 m. (*ATL 2004 metais*, 2006, p. 369; *ATL 2005 metais*, 2006, p. 479; *ATL 2006 metais*, 2007, p. 206–209; *ATL 2007*